

Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р. №1д/29

Робоча програма

**Навчальної дисципліни
«Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	229 Громадське здоров'я
Освітньо-наукові програми:	«Громадське здоров'я»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Автор програми:

- Коблянська Алла Володимирівна - завідувач відділом супроводу державних програм та міжнародних зв'язків; кандидат медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів та включає в себе вивчення сутності, змісту, призначення та історії виникнення інституційних форм міжнародного співробітництва в сфері громадського здоров'я, ознайомлення з впливом глобалізації та сучасними викликами у сфері громадського здоров'я, опрацювання основ нормативно-правового забезпечення громадського здоров'я на міжнародному рівні, особливості діяльності та завдання таких міжнародних організацій, як Організація об'єднаних націй, Всесвітня організація охорони здоров'я та її Європейське регіональне бюро, Міжнародний дитячий фонд UNICEF та інших, з особливою увагою на напрями їх роботи, із сприянням збереження громадського здоров'я. Знання, навички та компетентності, що будуть отримані під час вивчення цієї дисципліни є важливим компонентом формування комплексного розуміння громадського здоров'я та його забезпечення в сучасному світі з урахуванням глобалізації та посилення міжнародної співпраці в цій сфері, а також важливості питань громадського здоров'я на міжнародному рівні для забезпечення безпеки та стабільності у світі. Вивчення цієї дисципліни має стати ще одним кроком для формування сучасного кваліфікованого фахівця у сфері громадського здоров'я, здатного адаптуватися до змінних умов та працювати в міжнародному середовищі. Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄСВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 229 «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Мета - вивчення основних напрямів міжнародної політики в галузі громадського здоров'я, набуття професійних знань та умінь, опанування використовувати та застосовувати набуті навички та компетенції в повсякденній практиці.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння аспірантами новітніх підходів міжнародного рівня для збереження здоров'я
- засвоєння сучасної інформації щодо міжнародного нормативно-правового регулювання професійної діяльності
- набуття знань щодо засвоєння міжнародних підходів щодо оцінки впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення
- засвоєння міжнародних підходів щодо збереження здоров'я населення у випадках надзвичайних ситуацій
- використання у своїй майбутній практичній діяльності правових, технічних, природоохоронних, профілактичних та освітньо-виховних заходів, спрямованих

на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасних умовах.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні науково-освітні компетентності

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в міжнародному контексті.
- Здатність розв'язувати комплексні проблеми громадського здоров'я на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність обирати коректні та інформативні методи та критерії оцінки (кінцеві точки) дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту, інтерпретувати результати наукових досліджень, здійснювати їх аналіз та узагальнення
- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень на різних рівнях як вітчизняної, так і зарубіжної наукової та експертної спільноти.
- Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.
- Здатність до ефективного використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації наукових та професійних комунікацій, навчання та професійного вдосконалення.
- Здатність до лідерства, керування колективом. Формування навичок корпоративної культури, професійної та корпоративної етики.

Спеціальні (фахові) компетентності

- Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері громадського здоров'я та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з громадського здоров'я та суміжних галузей.
- Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів у сфері громадського здоров'я.
- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері громадського здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
- Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері громадського здоров'я та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

- Здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо збереження здоров'я, базуючись на інформації отриманій за результатами епідеміологічного аналізу, моніторингу стану довкілля та діяльності системи громадського здоров'я.
- Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.
- Здатність ефективно використовувати сучасні стандарти та технології у вивченні, оцінці, прогнозуванні та керуванні громадським здоров'ям
- Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях та підтримання вмотивованості щодо набуття нових знань з громадського здоров'я та за напрямком наукових досліджень.
- Здатність знаходити і аналізувати необхідну інформацію для вирішення завдань, які важко формалізуються. Здатність приймати рішення в галузі охорони здоров'я.
- Здатність до впровадження нових знань у сфері громадського здоров'я в практику освіти, охорони здоров'я та інші сектори суспільства.

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері громадського здоров'я і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Планувати і виконувати теоретичні дослідження у сфері громадського здоров'я та з дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми громадського здоров'я державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу проблем громадського здоров'я, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

ПРН05. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми громадського здоров'я.

ПРН06. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми громадського здоров'я, а також програмні документи (стратегії, пріоритетні напрями, програми, концепції), з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, міжнародного досвіду, правового і ресурсного забезпечення.

ПРН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН08. Моделювати і прогнозувати розвиток епідемічного процесу, стану здоров'я населення, тенденції розвитку сфери громадського здоров'я, її управлінської, експертної та іншої діяльності.

ПРН10. Працювати фахівцем у сфері громадського здоров'я.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати** :

- основні міжнародні документи з питань охорони здоров'я
- правила поведінки та реагування на надзвичайні ситуації
- міжнародні підходи до оцінки негативного впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я.

Аспірант повинен **вміти**:

- демонструвати володіння сучасними міжнародними рекомендаціями в сфері громадського здоров'я;
- дотримуватися вимог основних положень міжнародних на національних нормативних документів, актів та декларацій у своїй фаховій діяльності;
- дотримуватись у своїй діяльності основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування та регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності;
- демонструвати розуміння нормативно-правового регулювання взаємовідносин природа-людина;
- усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» базується на знаннях дисциплін «Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень у сфері громадського здоров'я», доповнює й розширює знання з дисципліни «Громадське здоров'я» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи. Програма націлена на стимулювання у аспірантів прагнення до міжнародного рівня досліджень, що дає змогу

оволодівати відкритим дослідницьким простором з вивченням багатьох суміжних дисциплін.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Найбільш вагомні міжнародні підходи в галузі громадського здоров'я

Тема 1. Ознайомлення з поняттям сталого розвитку, фундаментальними основами розвитку і стійкості систем, основними принципами збалансованого (сталого) розвитку, історією виникнення та становлення концепції сталого розвитку, світовими самітами зі сталого розвитку.

Тема 2. Стратегія ВООЗ в надзвичайних ситуаціях.

Тема 3. Конвенція ООН щодо змін клімату

Змістовний модуль 2. Міжнародні підходи до охорони здоров'я дітей та перспективи подальшого розвитку політики ВООЗ

Тема 4. Сучасні вимоги до державної політики у сфері охорони довкілля та здоров'я дітей: досвід та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я. Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків.

Тема 5. Стратегія ВООЗ щодо Національних планів дій із забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки (2022-2026 рр.).

Тема 6. Впровадження у державну політику України європейських стратегій профілактики і боротьби з неінфекційними захворюваннями. Міжнародна політика XXI століття з охорони здоров'я майбутніх поколінь.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самоостійних
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1					
Найбільш вагомні міжнародні підходи в галузі громадського здоров'я					
1	Тема 1. Ознайомлення з поняттям сталого розвитку, фундаментальними основами розвитку і стійкості систем, основними принципами збалансованого (сталого) розвитку, історією виникнення та становлення концепції сталого розвитку,	10	2	2	6

	світовими самітами зі сталого розвитку.				
2	Тема 2. Стратегія ВООЗ в надзвичайних ситуаціях.	10	2	2	6
3	Тема 3. Конвенція ООН щодо змін клімату	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18
Змістовний модуль 2 Міжнародні підходи до охорони здоров'я дітей та перспективи подальшого розвитку політики ВООЗ					
4	Тема 4. Сучасні вимоги до державної політики у сфері охорони довкілля та здоров'я дітей: досвід та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я. Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків.	10	2	2	6
5	Тема 5. Стратегія ВООЗ щодо Національних планів дій із забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки (2022-2026 рр.)	10	2	2	6
6	Тема 6. Впровадження у державну політику України європейських стратегій профілактики і боротьби з неінфекційними захворюваннями Міжнародна політики XXI століття з охорони здоров'я майбутніх поколінь	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми семінарів/практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Основні пріоритети Європейської програми розвитку: досягнення, захист у разі надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, зміцнення здоров'я та благополуччя	2
2	Глобальні Цілі сталого розвитку в Україні.	2
3	Екологічна політика ЄС, її основні засади, принципи	2

	екологічної політики ЄС, програми дій із навколишнього середовища, політика ЄС у сфері охорони атмосферного повітря, охорони вод, якості питної води, поводження з відходами, продовольчої безпеки.	
4	Забруднене повітря як фактор ризику НІЗ	2
5	Процес «Довкілля для Європи»: 25 років. Всесвітня організація охорони здоров'я та її роль у вирішенні проблем здоров'я населення. Європейська програма роботи ВООЗ, 2020–2025 рр.: спільні дії для міцного здоров'я.	2
6	Профілактика НІЗ як пріоритетний напрямок діяльності ВООЗ	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів

за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальні Цілі сталого розвитку.	3
2	Індикатори Глобальних Цілей сталого розвитку для України.	3
3	Спільні глобальні пріоритети ВООЗ та регіональні акценти	3
4	Європейське регіональне бюро ВООЗ - план максимізувати корисний ефект на рівні країн	3
5	Вплив тютюнопаління на здоров'я	3
6	Екологічне здоров'я	3
7	УФ -випромінювання - природне та штучне та його вплив на здоров'я	3
8	Зміна клімату та його вплив на здоров'я	3
9	Безпечна та здорова їжа	3
10	Здоров'я навколишнього середовища дітей	3
11	Укріплення здоров'я протягом всього життя	3
12	Основні оперативні функції громадського здоров'я	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація, написання письмових робіт на практичних заняттях та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме “5”, і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 200 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 200$$

Традиційна оцінка «2», в будь якого варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА.

Підсумкова семестрова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./E тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм у вигляді «зараховано» чи «незараховано».

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Inheriting a sustainable world? Atlas on children's health and the environment. Geneva: World Health Organization; 2017 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/254677>, accessed 15 June 2021).
2. WHO (2019). Children are not little adults. In: WHO training package for the health sector: children's health and the environment. Geneva: World Health Organization.

3. Don't pollute my future! The impact of the environment on children's health. Geneva: World Health Organization; 2017 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/254678>, accessed 5 May 2020).
4. Preventing disease through healthy environments: a global assessment of the burden of disease from environmental risks. Updated 2016 data tables. Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789241565196>, accessed 5 May 2020).
5. Air pollution and child health: prescribing clean air. Geneva: World Health Organization; 2018 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/275545>, accessed 15 January 2021).
6. UNICEF, Pure Earth. The Toxic Truth: Children's exposure to lead pollution is hindering a generation of potential. New York: UNICEF; 2020 (<https://www.unicef.org/media/73246/file/The-toxic-truthchildren%E2%80%99s-exposure-to-lead-pollution-2020.pdf>, accessed 15 January 2021).
7. The paediatric environmental history. Recording children's exposure to environmental health threats: A "green page" in the medical record. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/newsroom/q-a-detail/q-a-the-paediatric-environmental-history>, accessed 15 June 2021).
8. Children's environmental health units. Geneva: World Health Organization; 2010 (<http://apps.who.int/iris/handle/10665/327187>, accessed 15 June 2021).
9. WHO, Finland Ministry of Social Affairs and Health. Health in all policies: Helsinki statement. Framework for country action. 2014 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/112636>, accessed 5 June 2020).
10. Healthy environments for healthier populations: Why do they matter, and what can we do? Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/325877>, accessed 14 June 2021).
11. WHO global strategy on health, environment and climate change. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240000377>, accessed 14 June 2021).
12. Health in All Policies: training manual. Geneva: World Health Organization; 2015 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/151788>, accessed 15 June 2021).
13. Definition of health impact assessment. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe,; 2020 (<https://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/health-impact-assessment/definition-of-health-impact-assessment-hia>, accessed 5 August 2020).

14. WHO, UNEP. Health Impact Assessment. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/heli/impacts/hiabrief/en/>, accessed 5 August 2020).

15. Healthy environment, healthy people. Thematic report. Ministerial policy review session. Nairobi: United Nations Environment Programme; 2016 (<https://www.unep.org/news-and-stories/story/healthy-environmenthealthy-people>, accessed 9 June 2021).

16. Implementation plan 'towards a pollution-free planet' Nairobi: United Nations Environment Programme; 2018 (<https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/28484>, accessed 2 June 2021).

17. Working with the environment to protect people. UNEP's COVID-19 response. Nairobi: United Nations Environment Programme; 2020 (https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/32218/UNEP_COVID.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accessed 15 January 2021).

18. Preventing the next pandemic: Zoonotic Diseases and how to break the chain of transmissions. Nairobi: UN Environment Programme; 2020 (<https://www.unenvironment.org/resources/report/preventing-futurezoonotic-disease-outbreaks-protecting-environment-animals-and>, accessed 15 January 2021).

19. Towards a pollution-free planet: background report. Nairobi: UN Environment Programme; 2017 (<https://www.unep.org/resources/report/towards-pollution-free-planet-background-report>, accessed 2 June 2021). Compendium of WHO and other UN guidance on health

Status of Ratification of the Convention. United Nations Framework Convention on Climate Change. Прочитовано 10 травня 2015.

Kyoto Protocol: Status of Ratification (PDF). Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. 14 січня 2009. Архів оригіналу за 23 червня 2013. Прочитовано 7 червня 2015.

Sutter, John D.; Berlinger, Joshua (12 грудня 2015). Final draft of climate deal formally accepted in Paris. *CNN*. Cable News Network, Turner Broadcasting System, Inc. Прочитовано 12 грудня 2015.

Паризька кліматична угода вступила в силу. *Україна молода*. 04.11.2016. Прочитовано 04.11.2016.

Допоміжна:

1. Международные медико-санитарные правила (2005 г.), третье издание. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2016 г.

(<https://apps.who.int/iris/handle/10665/246188>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

2. Национальные планы действий по обеспечению санитарноэпидемиологической безопасности (веб-сайт). Женева: Всемирная организация здравоохранения (<https://www.who.int/emergencies/operations/international-health-regulationsmonitoring-evaluation-framework/national-action-plan-forhealth-security>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

3. Резолюция WHA74.7. Укрепление готовности ВОЗ к чрезвычайным ситуациям в области здравоохранения и реагирования на них. Семьдесят четвертая сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения, Женева, 24 мая – 1 июня 2021 г. Резолюции и решения, приложения. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2021 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA74-REC1/A74_REC1-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

4. Обеспечение устойчивости систем здравоохранения на пути к достижению всеобщего охвата услугами здравоохранения и безопасности в области здравоохранения во время пандемии COVID-19 и в последующий период. Документ с изложением позиции ВОЗ. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2021 г. (<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-UHL-RHC-SP-2021.01>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

5. Укрепление глобальной архитектуры обеспечения готовности, реагирования и повышения устойчивости к чрезвычайным ситуациям в области здравоохранения. Представлено семьдесят пятой сессии Всемирной ассамблеи здравоохранения, Женева, 22–28 мая 2022 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_20-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

6. Strategizing national health in the 21st century: a handbook. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://www.who.int/publications/i/item/strategizing-national-health-in-the-21stcentury-a-handbook>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

7. Strengthening pandemic preparedness planning for respiratory pathogens: policy brief, 27 April 2022. Geneva: World Health Organization; 2021 (https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Policy_brief-pandemic_preparedness-2022.1, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

8. Guidance for aligning disease and hazard specific plans with national health security and International Health Regulations (2005) plans. Geneva: World Health

Organization; 2021 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/346530/9789240032583-eng.pdf>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

9. WHO guidance on preparing for national response to health emergencies and disasters. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240037182>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

10. Strengthening global health security at the human-animal interface [веб-сайт]. Geneva: World Health Organization (<https://www.who.int/activities/strengthening-global-healthsecurity-at-the-human-animal-interface>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

11. Universal Health and Preparedness Review (UHDR) Pilot & WHO Member States Briefing: Bangui, Central African Republic, 16 February 2022 [веб-сайт]. Geneva: World Health Organization (<https://extranet.who.int/sph/news/universal-health-andpreparedness-review-uhpr-pilot-who-member-states-briefingbangui-central>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

12. Strategic toolkit for assessing risks: a comprehensive toolkit for all-hazards health emergency risk assessment. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240036086>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

13. Health systems for health security: a framework for International Health Regulations, and components in health systems and other sectors that work in synergy to meet the demands imposed by health emergencies. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240029682>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

14. Equitable access to COVID-19 tools: aligning the private sector with national response efforts. Geneva: World Health Organization; 2022 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240046481>, по состоянию на 6 октября 2022 г.); см. также: Engaging the private health service delivery sector through governance in mixed health systems: strategy report of the WHO Advisory Group on the Governance of the Private Sector for Universal Health Coverage. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240018327>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

15. Voice, agency, empowerment - handbook on social participation for universal health coverage. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240027794>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

16. Резолюція WHA75.7. Укрепление готовности и реагирования на чрезвычайные ситуации в области здравоохранения в городах и городских условиях. Семьдесят пятая сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения, Женева, 22–28 мая 2022 г. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2022 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_R7-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
17. 7 Behaviours for effective development cooperation (вебсайт). Geneva & Washington (DC): UHC2030; World Health Organization & The World Bank (<https://www.uhc2030.org/what-we-do/improving-collaboration/health-systemsstrengthening/7-behaviours-for-effective-developmentcooperation/>, по состоянию на 12 октября 2022 г.).
18. NAPHS costing tool. Geneva: World Health Organization (https://extranet.who.int/sph/sites/default/files/documentlibrary/document/NAPHS%20planning%20and%20costing%20tool%20template%20MAY2019_0.xlsm, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
19. Resource mapping – REMAP tool. Geneva: World Health Organization (<https://extranet.who.int/sph/resource-mapping>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
20. WHO Benchmarks for International Health Regulations (IHR) Capacities. Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311158/9789241515429-eng.pdf>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
21. Kandel N, Chugong S (on behalf of the WHO Technical Working Group of the Dynamic Preparedness Metric and Health Security Preparedness Department). Dynamic preparedness metric: a paradigm shift to measure and act on preparedness. Lancet Glob Health. 2022;10(5):E615–6 ([https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(22\)00097-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(22)00097-3/fulltext), по состоянию на 6 октября 2022 г.).

Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua>
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int>
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». <http://health.gov.ua>
- База даних наукових статей Pubmed <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier <https://www.sciencedirect.com/>